

Κοινωνικός Κομφορισμός

ΟΡΙΣΜΟΣ Η συμμόρφωση, η υπακοή των ανθρώπων στους κανόνες της ομάδας, στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος, ακόμα κι αν αυτές έρχονται σε σύγκρουση με τα βαθύτερα «πιστεύω» και τις επιταγές της συνείδησής τους.

α) Αίτια φαινομένου:

- Η κοινωνική φύση του ανθρώπου = Η φυσική τάση του ανθρώπου να αισθάνεται μέλος μιας ομάδας, ακολουθώντας τους βασικούς κώδικες συμπεριφοράς της.
- Η ανάγκη για έπαινο, επιδοκμασία και αναγνώριση της προσωπικής μας αξίας. Ο φόβος της περιθωριοποίησης περιορίζει κάθε διάθεση να συγκρουστούμε με τη γνώμη των άλλων.
- Ο τεχνοκρατικός και χρησιμοθηρικός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού συστήματος που δεν ενθαρρύνει την πρωτότυπη σκέψη, ισοπεδώνει την κριτική ικανότητα και την ουσιαστική γνώση, εθίζει το άτομο να αποδέχεται παθητικά ό,τι συμβαίνει γύρω του.
- Η ευθύνη των συστημάτων πληροφόρησης. Ελέγχονται από ισχυρούς οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες, δημιουργούν ισοπεδωτικά ομοιόμορφο τρόπο συμπεριφοράς και «επιβάλλουν» κοινά πρότυπα, που εξυπηρετούν τα δικά τους συμφέροντα.
- Ο τρόπος λειτουργίας της δημοκρατίας. Οι αποφάσεις λαμβάνονται από απρόσιτα κέντρα εξουσίας, από λίγους, ενώ οι πλειοψηφία τις υφίσταται παθητικά.

β) Συνέπειες:

Θετικές:

- Αίσθημα ασφάλειας. Το άτομο ακολουθώντας τους τρόπους συμπεριφοράς και τις συνήθειες των πολλών, δε νιώθει αποκομμένο, αισθάνεται σιγουριά και προστασία καθώς βρίσκεται σε οικείο περιβάλλον.
- Αποτρέπονται οι παραβατικές και εν γένει αντικοινωνικές συμπεριφορές.

Αρνητικές:

- Κίνδυνος μαζοποίησης, απώλειας προσωπικής ταυτότητας, αφού καταργείται η ελεύθερη βούληση.
- Ο άνθρωπος υποδουλώνεται πνευματικά, εξασθενεί η νοητική του δύναμη, αδρανεί η κριτική του σκέψη, χαλιναγωγείται η αυθόρμητη δράση, με αποτέλεσμα το άτομο να μετατρέπεται σε άθυρμα στα χέρια των ιθυνόντων, που εύκολα ποδηγετείται, κυριεύεται από δογματισμό, φανατισμό και μισαλλοδοξία.
- Η δημοκρατία αλλοιώνεται και εκφυλίζεται όταν οι πολίτες υποτάσσονται ως άβουλα όντα είτε στη βούληση των πολλών είτε στις αποφάσεις της εξουσίας. Αυτό διαφέρει από το συνειδητό σεβασμό της άποψης της πλειοψηφίας (βασική αρχή της δημοκρατίας).
- Απώλεια ενδιαφέροντος για τη ζωή, ψυχική κόπωση, αποδυνάμωση φαντασίας. Το άτομο δεν αναζητά εναλλακτικές λύσεις, τόσο για τη λειτουργία της κοινωνίας όσο και για την προσωπική του ζωή.
- Ο πολιτισμός καταδικάζεται σε στασιμότητα. Οι επιμέρους εθνικοί πολιτισμοί φθίνουν και κυριαρχεί η ομοιομορφία.

Γ) Τρόποι αντιμετώπισης αρνητικών επιδράσεων.

Απαιτείται:

- Πνευματική καλλιέργεια προκειμένου το άτομο να απαλλαχθεί από την ακρισία και το δογματισμό. Έτσι, θα είναι σε θέση να αναλύει πολυπρισματικά τις καταστάσεις, να μην υιοθετεί άκριτα τις προβαλλόμενες αξίες και τα λανθασμένα πρότυπα.
- Διαμόρφωση πνεύματος κριτικής αμφισβήτησης για να αντισταθεί στην αλλοτρίωση και το συμβιβασμό - Κατάκτηση της αυτογνωσίας με την άσκηση αυτοκριτικής, αυτοελέγχου και την ενδοσκόπηση - Ανάπτυξη υγιούς πολιτικής συνείδησης για να αποφευχθεί η χειραγωγή και ο ετεροκαθορισμός.
- Συμμετοχή στα κοινά για να μπορέσει το άτομο να προωθήσει επιθυμητές αλλαγές και να αντιδράσει στην κατεστημένη τάξη πραγμάτων. Ο άνθρωπος κρίνεται σκόπιμο να ξαναβρεί τη χαμένη εσωτερική ελευθερία που συνεπάγεται την εμπιστοσύνη στον εαυτό του, την κριτική ικανότητα και την αυτοδύναμη σκέψη. Η παιδεία με ανθρωποκεντρικό προσανατολισμό, τα ορθά πρότυπα, η απαγκίστρωση από το υλιστικό πνεύμα της σύγχρονης εποχής θα συνέβαλλαν καθοριστικά προς αυτήν την κατεύθυνση.

ΑΣΚΗΣΗ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΣΕΛ. 119

A. Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΑΣ ΠΑΡΕΧΕΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

α. Συναισθηματική κάλυψη: αίσθημα ασφάλειας και σιγουριάς.

1. Λόγω της ένταξής μας σε μία ομάδα με κοινά στοιχεία (στόχους, νοοτροπία, συμφέροντα) → αίσθηση ταυτότητας, αλληλοϋποστήριξη.

2. Επειδή στην ομάδα αποκτούμε φίλους που θα μας σταθούν στις δύσκολες στιγμές.

β. Προστασία από θεομηνίες-φυσικές καταστροφές, πόλεμο (ομαδικότητα, συνεργασία, αλληλοβοήθεια).

γ. Δυνατότητα επιβίωσης, επαγγελματική αποκατάσταση εντός της κοινωνίας.

δ. Η οργανωμένη κοινότητα –το κράτος- παρέχει νομική προστασία (αναγνωρίζοντας και προστατεύοντας τα ατομικά δικαιώματα).

B. «ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ ΘΟΛΩΝΕΙ ΤΗΝ ΟΡΑΣΗ ...»

α. Η κοινή γνώμη δεσμεύει την πρωτοβουλία, φιμώνει τις διαφοροποιήσεις λόγω της τάσης του ατόμου να προσαρμόζεται στο σύνολο προκειμένου να ενταχτεί (κοινωνικός κομφορμισμός) και λόγω του φόβου της περιθωριοποίησης.

β. Διαμόρφωση «ψυχολογίας της μάζας». Το άτομο συμπαρασύρεται όταν βρίσκεται μέσα στο πλήθος. Δεν κρίνει. Χειραγωγείται. Μιμείται τους άλλους. Δουλώνεται πνευματικά.

γ. Δέσμιο το άτομο σε διαδόσεις, προλήψεις, προκαταλήψεις (φορέας τους η ομάδα).

δ. Ιδιαίτερα ευάλωτα (εύπιστα, ευεπηρεάστα) άτομα: με αδύναμο χαρακτήρα, άβουλα, χωρίς μόρφωση, προβληματισμό.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Ανάγκη αποδοχής, κοινωνικής ένταξης, συμβίωσης.

Έμφυτη κοινωνικότητα, αγελαίο ένστικτο.

Κοινωνικές νόρμες, κανόνες, κοινωνικές επιταγές, κατεστημένες αντιλήψεις, κοινωνικό πλαίσιο.

Συμπόρευση με την ομάδα, συστράτευση με την κοινωνική φάλαγγα.

Προσαρμογή (σε), συμμόρφωση (με), υπακοή.

ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ

Ορισμός

Η αφομοίωση από μέρους του ατόμου τρόπων σκέψης και συμπεριφοράς, που δεν είναι αποτέλεσμα κριτικής επεξεργασίας, και η εξομοίωση του με το σύνολο που παίρνει τη μορφή της μάζας, αφού δεν υπάρχει το στοιχείο της ιδιαιτερότητας στα μέλη του.

Παράγοντες - αίτια

1. Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο

Καθιστά τα άτομα ευάλωτα και εύκολα χειραγωγούμενα από οποιεσδήποτε εξουσίες, έρμαιοι των σκοπιμοτήτων τους.

2. Η αρνητική λειτουργία των ΜΜΕ

Η δύναμη του μέσου (η μαγεία του ήχου και της εικόνας, ο εξωραϊσμός της πραγματικότητας) επιδρά αλλοτριωτικά στη συνείδηση του ανθρώπου και επιβάλλει κοινές αποδοχές σε θέματα **α.** πολιτικά / ιδεολογικά **β.** αισθητικής κ.λπ.

3. Η αρνητική λειτουργία της πολιτικής

α. Πολιτικοί ηγέτες, χρησιμοποιώντας τη δημαγωγία, το λαϊκισμό, την προπαγάνδα, προβάλλοντας μία μεσσιανική αντίληψη, οπαδοποιούν τους πολίτες, για να εξυπηρετήσουν τους ιδιοτελείς στόχους τους.

β. Αυταρχικά καθεστώτα επιβάλλουν την ομοιομορφη σκέψη, καταδικάζοντας κάθε κριτική και αμφισβητητική διάθεση των πολιτών.

4. Η μόδα

Με τα αισθητικά πρότυπα επιβάλλει την ομοιομορφία στην εμφάνιση (ένδυση, κόμμωση, υπόδηση), στην ψυχαγωγία, στη γενικότερη συμπεριφορά και εξομοιώνει τις προτιμήσεις των ατόμων.

5. Η εισβολή και κυριαρχία της μηχανής / τεχνολογίας στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου

α. Η μηχανοποίηση στην παραγωγική διαδικασία επιφέρει αναπόφευκτα την τυποποίηση, αμβλύνει τη δημιουργική φαντασία, περιορίζει την έκφραση της ατομικότητας.

β. Η εξειδίκευση περιορίζει τους ορίζοντες δράσης, οδηγεί, συχνά, στη μονομέρεια και διαμορφώνει μονοδιάστατες προσωπικότητες.

6. Οι δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης στα αστικά κέντρα

α. Δυσχεραίνουν την επικοινωνία, το διάλογο με την κατάργηση των πρωτογενών ομάδων επικοινωνίας (γειτονιά, συνοικία κ.ά).

β. Ευνοούν την ανωνυμία, την απομόνωση, τις απρόσωπες σχέσεις.

7. Ο χαρακτήρας της παγκοσμιοποίησης

α. Η παγκόσμια πολιτιστική βιομηχανία τείνει να καταργήσει την πολιτιστική ιδιαιτερότητα.

β. Στους τομείς της επικοινωνίας, οικονομίας, πολιτικής επιφέρει την ομοιομορφία και την ισοπέδωση του διαφορετικού.

Επιπτώσεις

Πνευματικός Τομέας

Άμβλυνση κριτικής προσέγγισης και προσωπικής θέασης των πραγμάτων.

Συρρίκνωση φαντασίας.

Κοινωνικός Τομέας

α. Εμποδίζει την επικοινωνία και τη διαμόρφωση υγιών διαπροσωπικών σχέσεων. Οι σχέσεις γίνονται επιφανειακές, επιδερμικές, τυπικές και ανούσιες.

β. Τα μαζοποιημένα άτομα, ετεροκαθαριζόμενα, εύκολα παρασύρονται σε παθογενή κοινωνική συμπεριφορά (φανατισμό, βία, εγκληματικότητα).

Ψυχολογικός Τομέας

α. Το άτομο οδηγείται στην απώλεια της ψυχολογικής ελευθερίας, στην εξάρτηση.

Αισθητικός

α. Αδυναμία διαμόρφωσης προσωπικού αισθητικού κριτηρίου.

β. Ανάπτυξη μιμητικής διάθεσης χωρίς τη δυνατότητα αυτοέκφρασης και την επιθυμία προσωπικών καινοτομιών.

Πολιτικός / ιδεολογικός

α. Η μαζοποίηση δυσχεραίνει την εύρυθμη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, καταργώντας την ατομικότητα, την αίσθηση της προσωπικής ευθύνης, την κριτική στάση στα πολιτικά δρώμενα.

β. Ευνοεί την ποδηγέτηση του πολίτη από κέντρα εξουσίας, καθιστώντας τον ενεργό επιτήδειων πολιτικών.

Εθνικός / πολιτιστικός

α. Κίνδυνος απώλειας της πολιτιστικής ταυτότητας. **β.** Άμβλυνση εθνικής συνείδησης.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Όχλος, μάζα, αγέλη.

Αγελαία συμπεριφορά, υποχώρηση ατομικών διαφοροποιήσεων.

Ομοιομορφία, ισοπέδωση.

Περιχαράκωση του πνεύματος, παρωπίδες, πνευματική τύφλωση.

Απώλεια ταυτότητας, αλλοτρίωση.

Ζητούμενο: η διατήρηση/διαφύλαξη/διασφάλιση/προστασία της ατομικότητας, της προσωπικής ταυτότητας, της ατομικής ιδιαιτερότητας/φυσιογνωμίας/ιδιοτυπίας.

Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΝΕΩΝ

A. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ (τι αμφισβητούν)

καθιερωμένες ιδέες, αντιλήψεις, νοοτροπίες
παραδεδομένες αρχές, αξίες
κατεστημένους τρόπους συμπεριφοράς
παραδοσιακά ήθη-έθιμα
τους θεσμούς

τους φορείς των παραπάνω : την “παλαιά
γενιά” : πολιτ. ηγέτες

θρησκ. ηγέτες

πνευμ. ηγέτες

γονείς, δασκάλους

---> φορείς εξουσίας,
παιδαγωγοί της
νεολαίας

το “κατεστημένο”

B. ΤΡΟΠΟΙ (πώς εκδηλώνουν την αμφισβήτησή τους)

Διαφωνία - άρνηση μέσω διαλόγου (οικογ. - σχολείο).

Αρθρογραφία, συνθήματα, φυλλάδια.

Ειρωνεία - χλευασμός.

Αυθάδεια, θράσος, προκλητική συμπεριφορά.

Εξωτερική Εμφάνιση (ντύσιμο, κόμμωση): ατημέλητη ή εξεζητημένη,
αντικομοφορμιστική.

Ξενομανία

Γλωσσική διαφοροποίηση (“αργκό”)

Αποχή

Κινητοποίηση : καταλήψεις, πορείες, συλλαλητήρια, “αναρχία”, βία
χουλιγκανισμός, ναρκωτικά (περιθωριοποίηση).

Γ. ΑΙΤΙΑ (γιατί αμφισβητούν)

1) Πρώιμη ωρίμανση. Οφείλεται :

α) Στις πρώιμες εμπειρίες λόγω:

---> Μ.Μ.Ε.

---> περισσότερης ελευθερίας

---> κρίσης ηθικής, πτώσης ηθικού συντηρητισμού

β) Στα περισσότερα και εντονότερα προβλήματα.

γ) Στην παιδεία: ---> γενίκευση (δωρεάν + υποχρεωτική)

---> ευρύτερη χρήση διαλόγου, έμφαση στην
αξία και την πρωτοβουλία του μαθητή

δ) Στη γενικότερη επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο.

2) Εκδημοκρατισμός ---> ελευθερία, που επέτρεψε την κριτική ενεργοποίηση
και κυρίως την εκδήλωση της αμφισβήτησης

3) Η υποκρισία και διαφθορά των ενηλίκων (αναξιόπιστοι, ανάξιοι σεβασμού).

4) Πληθώρα προβλημάτων, κρίση του πολιτισμού ---> απειλή για το μέλλον
των νέων, το οποίο διαγράφεται ζοφερό με ευθύνη της παλαιάς γενιάς. Οι “μεγάλοι”

λαμβάνουν μεν τις αποφάσεις, όμως αυτές οι αποφάσεις δεν επιτρέπουν αισιοδοξία για τη μελλοντική κοινωνία, στην οποία οι νέοι θα κληθούν να ζήσουν.

5) Τα χαρακτηριστικά της εφηβείας (αναζήτηση ταυτότητας, ανάγκη ανεξαρτητοποίησης/ αυτονομίας) καθώς και τα γενικότερα χαρακτηριστικά των νέων, σε αντίθεση με αυτά των ενηλίκων:

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΗΛΙΚΙΩΝ

ΝΕΟΙ

- προοδευτικοί

- νεωτεριστές, καινοτόμοι
- αμφισβητίες, επαναστάτες, ριζοσπαστικοί, αντικοφορμιστές

- συναίσθημα

- ρομαντικοί, οραματιστές, ιδεαλιστές, ουτοπιστές
- παρορμητικοί, ενθουσιώδεις,
- πάθος
- αυθόρμητοι, ελικρινείς
- ριψοκίνδυνοι, τολμηροί
- βιαστικοί, ανυπόμονοι
- ακαταστασία, απρόοπτο

- απειρία

- ανευθυνότητα, επιπολαιότητα
- ευάλωτοι σε επιρροές, ευεπηρεάστοι
- σε αναζήτηση ταυτότητας και προσανατολισμού, αδιαμόρφωτοι
- αφελείς, εύπιστοι

- ακμή, σφρίγος, ρώμη

- όρεξη, ζωντάνια, ορμητικότητα
- αισιοδοξία

ΜΕΓΑΛΟΙ

- συντηρητικοί

- οπισθοδρομικοί
- συμβιβασμένοι, οπαδοί του κατεστημένου, κομφορμιστές

- λογική

- ρεαλιστές, πρακτικοί
- συγκρατημένοι, επιφυλακτικοί
- ψυχραιμία, αταραξία
- υπολογιστές, υποκριτές
- προσεκτικοί, προτιμούν το σίγουρο δρόμο
- υπομονετικοί, εγκρατείς
- προγραμματισμός

- πείρα

- υπευθυνότητα
- σταθερότητα απόψεων, κατασταλαγμένοι
- διαμορφωμένοι
- δύσπιστοι

- παρακμή, φθορά, χαλάρωση δυνάμεων

- απάθεια, παραίτηση
- απαισιοδοξία, μελαγχολία